

Motion till riksdagen 2008/09:mp901 hs

av Maria Wetterstrand m.fl. (mp)

En Grön Politik För Global Utveckling

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	2
Inledning.....	5
Mänskliga rättigheter.....	7
Rätten till mat och vatten.....	9
Rätten till hälsa.....	10
Ansvarsutkrävande av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.....	11
Hållbara konsumtionsmönster och hållbar förvaltning av naturresurser.....	11
Klimat och rättvisa.....	12
Energi.....	14
Klimatbistånd.....	15
Jordbruk.....	16
Vattenresurser.....	18
Fiskeresurser.....	18
Biologisk mångfald.....	19
Hållbara städer.....	20
Demokratisk utveckling.....	20
Bekämpa korruption.....	20
Stödja utvecklingen av civilsamhället.....	21
Rättvisa regler för handel.....	22
Aktiv global fördelningspolitik.....	23
Globala skatter.....	24
Ett system för ansvarsfull långivning.....	24

Exportkrediter	25
Ett effektivt bistånd på mottagarens villkor.....	26
Höjd kapacitet för bättre konflikthantering	28
Förebygga väpnade konflikter kring naturresurser	30
Avveckla vapenexporten.....	32
Fri rörlighet – för människor!.....	33
Framtidens flyktingar.....	34
Andra migranter.....	35
Det svenska ordförandeskapet i EU.....	36

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att uppmärksamma målkonflikterna i Politik för en Global Utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att identifiera hungerskapande politik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även prioritera konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att riktlinjerna för rätten till mat implementeras i alla FAO:s medlemsländer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att livsmedelssuveränitet ska vara grunden i internationella samfundets handelsavtal.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för mindre strikta patentregler på läkemedelsområdet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lyfta rätten till hälsa, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, under det svenska ordförandeskapet i EU andra halvåret 2009.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka ansvarsutkrävande av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett globalt utsläppstak av växthusgaser.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska minska sina utsläpp med 90 procent fram till 2050 och att tyngdpunkten bör ske under periodens tidiga del.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraftigt öka stödet till satsningar på förnybar energi.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minskad köttkonsumtion som ett sätt att nå de globala klimatmålen och trygga livsmedelsförsörjningen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja hållbara jordbruk såväl här hemma som i internationella utvecklingsinsatser.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att exportsubventioner för jordbruksprodukter avvecklas helt och att interna stöd minskas drastiskt så att jordbrukare i utvecklingsländer inte tvingas konkurrera med subventionerade produkter från EU.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i bilaterala och internationella handelsförhandlingar ska verka för att utvecklingsländer ges rätt att skydda sina jordbruksmarknader.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom EU verka för att subventioner till storskaligt fiske avvecklas och att fiskeavtal med utvecklingsländer inte hämmar dessa länders utvecklingsmöjligheter.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att mekanismer kommer till stånd i syfte att kompensera fattiga länder som avstår att exploatera olja och gas i särskilt känsliga miljöer.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör vara en aktiv pådrivare inom internationella organ som OECD, EU och FN för att problemen med korruption och kapitalflykt bekämpas.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja insatser för att utveckla uppförandekoder inom exportindustrin med särskilt fokus på vapenindustrin när det gäller mutor.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja framväxten av ett mångfacetterat och oberoende civilsamhälle i utvecklingsländer med bland annat biståndsmedel.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att respektera nationella utvecklingsstrategier.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en reformering av röstsystemet inom både Världsbanken och IMF genom införandet av ett system med ”dubbel majoritet” samt genom att öka antalet styrelseledamöter från utvecklingsländerna på bekostnad av de stora EU-länderna.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och FN bör verka för att en internationell överenskommelse om en skatt på valutatransaktioner, som tas ut av varje land, kommer till stånd.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att illegitima skulder erkänns samt avskriver lån som uppkommit på detta sätt.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör anta tydligare riktlinjer för exportkreditgivning som hindrar att lån ges till miljömässigt eller socialt ohållbara projekt eller till projekt som stödjer diktaturstater.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige och EU bör bygga upp en civil fredskår som kan verka konfliktförebyggande.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att Sverige under vårt ordförandeskap 2009 verkar för att implementera FN:s resolution 1325 på alla nivåer.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förebygga konflikter kring naturresurser, och att minska beroendet av olja och andra fossila bränslen.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att krigsmaterielexporten måste upphöra till länder som befinner sig i konflikt, till diktaturregimer och till regimer som inte respekterar grundläggande mänskliga rättigheter.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att exportkrediter inte ska ges till företag som exporterar vapen.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att på sikt avveckla vapenexporten.

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa uranprospektering.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en global avveckling av kärnkraften.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillämpa en mer generös asylpolitik där vi till fullo lever upp till internationella folkrättsliga åtaganden och de mänskliga rättigheterna.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ny Genèvekonvention utarbetas som utgår från dagens flyktingströmmar.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i internationella fora driva att länder ska ta emot klimatflyktingar i förhållande till de egna utsläppen.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att upprätta lagliga vägar för migration.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i EU motverka alla förslag som reser högre murar runt EU.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att med hjälp av ekonomiska styrmedel reducera risken för brain drain.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör göra kampen mot den globala fattigdomen och uppfyllandet av millenniemålen till en prioriterad fråga under det svenska EU-ordförandeskapet.

Inledning

En hållbar och rättvis utveckling i världen är det övergripande målet för den Politik för en Global Utveckling (PGU) som riksdagen antagit. All politik ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv. Målkonflikter ska lyftas upp och analyseras. Om detta var riksdagspartierna eniga. Däremot blir det alltmer uppenbart, inte minst vid en läsning av regeringens PGU-skrivelse våren 2008 och vad som aviserats under hösten, att partierna skiljer sig åt när det gäller prioriteringar och genomförande av politiken.

I en grön Politik för Global Utveckling börjar arbetet på hemmaplan. Vi i den rika delen av världen överutnyttjar jordens resurser. Ska de fattiga länderna få utrymme att utvecklas behöver vi ändra konsumtionsmönster så att resurserna räcker till alla. Fattiga länder behöver också politiskt handlingsutrymme för att kunna driva utvecklings-

strategier utifrån sina egna förutsättningar. Vårt agerande i WTO, Världsbanken m.fl. organisationer får inte begränsa detta handlingsutrymme. Fattiga länder behöver även resurstillskott i form av kapital och kunskap för att utvecklas. Handel och privata investeringar kan tillföra detta, men även det globala biståndet behöver öka. Globala skatter kan dessutom bidra till en resursutjämning i världen.

Ska ett lands utveckling bli stabil och långsiktigt hållbar, måste den baseras på varje lands egna unika förutsättningar och styras av det egna folkets vilja om hur utvecklingen ska formos. Att utvecklingsländerna själva "äger" utvecklingsprocesserna är en central princip i den s.k. Parisdeklarationen där OECD-länder och utvecklingsländer enats om nya spelregler för biståndet. Varje försök att hitta en modell som fungerar överallt är dömd att misslyckas. Att försöka tvinga fram politiska reformer som saknar stöd i utvecklingsländerna strider mot grundprinciperna att politiken ska genomföras av den fattiga människans perspektiv och ett rättighetsperspektiv. Sverige, liksom många andra länder, har nyligen fått kritik av FN för de villkor som ställs för biståndet.

I många utvecklingsländer exkluderas stora befolkningsgrupper från beslutsprocessen exempelvis på grund av kön, etnicitet, sexualitet eller funktionshinder. Könsmaktsordningen, som exkluderar kvinnor från stora delar av samhällslivet, är ett av de allvarligaste hindren globalt för en hållbar och rättvis utveckling i världen. För att den fattiga människans perspektiv ska få genomslag krävs att vi arbetar aktivt för att alla individer i samhället ska kunna göra sin röst hörd. Så länge svälten är utbredd kräver rättighetsperspektivet att vi prioriterar de mänskliga rättigheter som inryms i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter; bl.a. rätten till mat. En fråga som inte uppmärksammas tillräckligt är problemen för oregistrerade barn. Alla har rätt till en identitet.

En diskussion om hållbar och rättvis utveckling för alla på jorden är inte meningsfull utan att begreppet tillväxt inkluderas. Ekonomisk tillväxt är nödvändig för att fattiga länder ska kunna lyfta sig ur sin fattigdom. Men global tillväxt, grundad på samma resursintensiva bas som den som gjort västvärlden rik, kommer att förgöra jordens ekologiska resurser och därmed dra undan mattan för en hållbar utveckling. Där andra partier sätter likhetstecken mellan ekonomisk tillväxt och utveckling ser vi miljöpartister ekologisk hållbarhet som förutsättningen för också ekonomiskt hållbar utveckling.

Nära förknippad med den här diskussionen är frågan hur de ökade ekonomiska resurserna fördelas globalt. Vår syn är att en jämn fördelning är ett mål i sig. Stora

ekonomiska klyftor skapar frustration och social oro och går emot universella principer om människors lika värde. Miljöpartiets tolkning av ”hållbar och rättvis utveckling i världen” innefattar därmed att politiken leder till global utjämning av resurser.

Miljöpartiet stödjer Sveriges politik för global utveckling och delar uppfattningen att alla politikområden, inte bara biståndet, måste inkluderas för att Sverige på ett trovärdigt sätt ska kunna diskutera en rättvis och hållbar utveckling i världen. Principerna om rättvisa och hållbarhet måste få styra politiken. Vi menar att vi måste undvika att betrakta utvecklingsproblematiken som framför allt något internt i de fattiga länderna.

Inte bara målkonflikter i vår egen politik behöver klarläggas. Den politik som har påtvingats länder i syd genom de krav som ställts av Världsbanken, IMF och WTO har i vissa fall förvärrat fattigdom och hunger. Globala institutioner ska arbeta för att minska fattigdom och hunger, inte tvärtom. Det som styr den internationella politiken, inte bara den svenska, har byggt på antaganden om utveckling som inte alltid har haft sin grund i verkligheten. Därför måste politik som är direkt hungerskapande identifieras och de ansvariga ställas till svars.

En grön Politik för Global Utveckling försöker se helheten. Den ser lika mycket till vad som måste förändras i vårt eget samhälle som i utvecklingsländerna för att den globala utvecklingen ska bli rättvis och hållbar. I denna motion vill vi särskilt uppmärksamma de områden där vi anser att den svenska politiken för global utveckling i nuläget brister.

Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna finns uttryckta i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i de två huvudkonventionerna om medborgerliga och politiska respektive ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Rättigheterna är allmängiltiga, odelbara, likvärdiga och inbördes beroende av varandra. För att uppnå de mänskliga rättigheternas syfte, att säkerställa varje människas möjlighet att leva ett liv i värdighet, måste alla rättigheterna ges samma prioritet. Arbetet för de medborgerliga och politiska rättigheterna är mycket viktiga och vi noterar att regeringen har valt att prioritera dem. Vi oroas av att regeringen vill minska fokus på fattigdomsbekämpning för att istället prioritera demokrati. Det är svårt att nå en hållbar demokrati om inte fattigdomen samtidigt bekämpas.

Vi ser att regeringen nedprioriterar övriga rättigheter: som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Vi vill istället betona dessa rättigheter och fattigdomsbekämpning.

Utan mat i magen är det svårt att orka hävda sin yttrande- och mötesfrihet. Det går inte att hoppa över sådana grundläggande biologiska behov som mat och vatten och inte heller de juridiskt bindande skyldigheter det åligger en konventionsstat att respektera, skydda och uppfylla rätten till en tillfredsställande levnadsstandard. Dessvärre är fortfarande nästan en miljard människor kroniskt undernärda. Även i gamla demokratier som Indien är detta fortfarande ett problem. Många barn föds undernärda och spädbarnsdödligheten är hög. Detta trots yttrandefrihet och trots att det finns rika och privilegierade grupper inom landet. Stora svältkatastrofer är sällsynta, men den kroniska och dödliga undernäringen består bland stora grupper fattiga.

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, finns artiklar om rätten till liv och rätten till en identitet. Ändå registreras inte alla barn som föds, inte ens i ett relativt utvecklat land som Colombia. Oregistrerade barn är helt skydds- och rättslösa. Ingen planerar för deras överlevnad och välfärd. I de flesta länder i världen är det stor brist på barnhälsovård och skolgång. De fattiga barnen tillhör de allra värst utsatta. Kvinnor och barn ägnar timmar varje dag åt att gå och bära hem vatten i de flesta länder i Afrika söder om Sahara.

Vi vill påminna om FN:s stolta Millenniemål, där mål 1 är att utrota extrem fattigdom och hunger. Helt nya siffror från Världsbanken visar att 400 miljoner fler människor lever under den globala fattigdomsgränsen än vad man tidigare trott. Det beror på att kostnadsläget i utvecklingsländerna är (och historiskt sett har varit) högre än vad man tidigare uppskattat. Det har lett till en felaktig beräkning av fattiga människors köpkraft och i förlängningen till hur många som kan räknas som extremt fattiga. Samtidigt är takten vad gäller att minska fattigdomen ungefär samma som tidigare. Även om vi når målet att halvera antalet människor som lever under det globala fattigdomsstrecket (nu satt till 1,25 dollar om dagen) på utsatt tid så kommer en miljard människor 2015 fortfarande att räknas som extremt fattiga. Kampen mot fattigdomen är alltså i än högre utsträckning än förut den absolut mest avgörande frågan för vår tid. Klimatförändringarna bidrar till att göra detta problem än större.

Inte heller delmålet för mål 4, att minska barnadödligheten bland barn under fem år med två tredjedelar kommer att nås. Därför vill Miljöpartiet i denna motion betona den mänskliga rättigheten till mat och visionen om nollsvält.

Rätten till mat och vatten

Otillräcklig mat, mat av dålig kvalitet och förorenat vatten samt relaterade sjukdomar, orsakar miljoner människors död varje år. 862¹ miljoner människor lider av hunger och undernäring och över en miljard människor står idag utan tillgång till rent vatten för hushållsbehov. Att säkra tillgången till mat och vatten är både juridiskt bindande för konventionsstater och en absolut förutsättning för att nå Millenniemålen och för fattigdomsbekämpning.

Rätten till mat innebär både rätten att vara fri från hunger och rätten att försörja sig själv i värdighet. Stater måste skapa möjligheter för människor att försörja sig. Åttio procent av de som lider av hunger och undernäring lever på landsbygden i utvecklingsländer och är beroende av jordbruk för sin försörjning. För dessa särskilt utsatta grupper, främst jordlösa bönder och ursprungsfolk, särskilt kvinnorna, är tillgången till resurser fundamental. Att säkra tillgången till jordbruksresurser – jord, vatten och utsäden – för dessa grupper är därför en nyckelfaktor för att uppfylla rätten till mat.

FN:s Food and Agricultural Organizations (FAO) riktlinjer för rätten till mat antogs år 2004 och utgör, vid sidan av FN-konventionerna, ett viktigt verktyg i kampen mot hunger. Riktlinjerna syftar till att ge praktisk vägledning för stater att implementera rätten till mat på nationell nivå.

I World Development Report 2007 betonar Världsbanken att landsbygdsutveckling och satsningar i jordbruket varit eftersatt och nu måste prioriteras. Vi delar den uppfattningen. Jordbruk kan inte behandlas som en ekonomisk sektor vilken som helst. Eftersom tillgång till mat är en så fundamental faktor för utveckling bör "livsmedelssuveränitet" – d.v.s. att alla länder har rätt att själva definiera sin jordbrukspolitik och rätt att producera mat för sin egen befolkning² - vara grunden i handelsavtal och liknande relationer inom det internationella samfundet.

De stigande matpriserna på världsmarknaderna de senaste åren utgör ytterligare ett hot mot människors försörjning. Det är de allra fattigaste, som redan idag spenderar 60 till 80 procent av hushållsbudgeten för att få mat på bordet, som drabbats värst³. Krisen

---

1 FAO:s The State of food Insecurity in the World 2006 samt pressuttalande 20080707; <http://www.faanorden.se/start.asp?sida=10652>

2 Begreppet livsmedelssuveränitet ("food sovereignty") definieras av International Planning Committee on food sovereignty (IPC) så här: Food Sovereignty is the RIGHT of peoples, communities, and countries to define their own agricultural, labour, fishing, food and land policies which are ecologically, socially, economically and culturally appropriate to their unique circumstances. It includes the true right to food and to produce food, which means that all people have the right to safe, nutritious and culturally appropriate food and to food-producing resources and the ability to sustain themselves and their societies.

3 FAO-rapport Food Outlook, <http://www.fao.org/docrep/010/ai466e/ai466e00.htm>

med höga matpriser har många olika orsaker. En av huvudorsakerna är orättvisa internationella handelsregler som under årtionden gjort jordbruk i utvecklingsländer olönsamma⁴. I kombination med rika länders subventioner till det egna jordbruket har effekten blivit att jordbruk slagits ut. Vi måste därför verka för att både jordbruks- och handelspolitiken utformas så att de bidrar till att uppfylla rätten till mat och vatten istället för att undergräva dem samt att de möjliggör utveckling på de fattigas villkor.

De stigande matpriserna är dock inte bara ett hot utan också en möjlighet för fattiga människor i syd. Å ena sidan drabbas de fattiga i befolkningen hårt när maten i deras närmiljö blir dyrare. Å andra sidan är många av de fattiga just bönder som under lång tid fått underbetalt för sitt arbete och sina produkter. De flesta bönder är i dag oorganiserade och har inte förmågan eller kunskapen att ta betalt för sina varor. Därför hamnar mycket av pengarna hos uppköpare som agerar mellanhänder mellan bonden och marknaden. För att komma åt problemet, och för att de fattiga bönderna ska kunna få nytta av den möjlighet som prisökningarna innebär, är det nödvändigt att länderna satsar mer på jordbrukssektorn. Det behövs rådgivning och stöd för att skapa ett hållbart jordbruk. Dessutom behöver bönder få hjälp och stöd att organisera sig.

Rätten till hälsa

Orsakerna till ohälsa i fattiga länder är många. Avsaknad av tillgång till sjuk- och hälsovård för vissa grupper, för få och för dåligt utbildad medicinsk personal, dålig tillgång till säkra livsmedel, rent vatten och sanitet är bara några faktorer. Sverige driver i stort en bra politik för att bättre samordna och effektivisera bistånd, kunskapsöverföring och andra aspekter för att bidra till bättre hälsa i utvecklingsländer. För att behandla sjukdomar krävs mediciner men tillgången till effektiva läkemedel för de allvarligaste sjukdomarna i utvecklingsländerna är eftersatt. Tillgång till sjukvård och läkemedel är bara en del av rätten till hälsa. Staterna har en skyldighet att också bedriva en politik som förebygger sjukdomar och främjar hälsa som därmed leder till bästa uppnåeliga hälsa för alla människor. Bromsklossarna är brist på mödravård, legala möjligheter till abort, tillgång till rent vatten och bra bostäder, men också alltför strikta patentregler liksom att det saknas resurser för forskning och utveckling av nya läkemedel. Dåligt utbyggd infrastruktur är ett annat problem.

---

⁴ Slutdeklaration från FAOs möte i Rom 2008:

http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/foodclimate/HLCdocs/declaration-E.pdf

Bara den undermåliga förlossningsvården dödar flera miljoner blivande mödrar och barn per år. Ändå ses inte mödradödlighet som den gigantiska katastrof det är. Faktum är att fler personer dör av komplikationer vid graviditet än i aids, malaria och tuberkulos tillsammans. Det visar vidden av den globala katastrof detta handlar om. Sverige bör göra ännu mer för att stödja rätten till hälsa inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Ett sätt är att lyfta frågan under det svenska ordförandeskapet i EU andra halvåret 2009.

Ansvarsutkrävande av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Enligt konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är konventionsstater skyldiga att se till att rätten till bland annat mat, vatten och hälsa respekteras, skyddas och uppfylls. Uppfyllandet ska ske så fort som möjligt och med maximalt av landets tillgängliga resurser. Innan regeringar prioriterar insatser inom andra sektorer, t.ex. på försvaret, ska tillräckligt med resurser avsättas till att bekämpa hunger och fattigdom. Men ansvaret vilar inte bara på regeringarna i utvecklingsländerna utan också på oss här i Sverige och Europa. De länder som inte själva kan råda bot på undernäring och svält måste få hjälp från övriga världen. Biståndet är därför viktigt men vi måste ta ansvar för att själva föra en samstämmig politik som inte på några villkor begränsar andra länders möjlighet att utforma sin jordbruks- eller utvecklingspolitik så att dessa inte klarar av att leva upp till sina skyldigheter att respektera, skydda och uppfylla de mänskliga rättigheterna.

Vidare måste ansvarsutkrävandet av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna stärkas. Nyligen enades FN om ett tilläggsprotokoll till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det är ett bra steg på vägen. Det ger individer en möjlighet att utkräva sina ekonomiska, sociala eller kulturella rättigheter genom ett internationellt organ. Det nuvarande systemet där staters efterlevnad av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna kontrolleras genom ett rapporterings-system är inte tillräckligt. Nu behöver det nya protokollet implementeras och utnyttjas.

Hållbara konsumtionsmönster och hållbar förvaltning av naturresurser

Naturens råvaror och ekosystemen är basen för allt liv och för all ekonomi. Sedan industrialiseringen tog fart bedriver vi människor rovdrift på båda. Klimatförändringarna är det tydligaste beviset för att den exploatering som pågår måste

ersättas av ett långsiktigt hållbart system. Det är vår livsstil med alltför hög resursanvändning i de rika länderna som orsakar de största miljöhoten som världen står inför. Vi har byggt vår ekonomi och vårt välstånd på att överutnyttja jordens begränsade resurser. Därför har vi det största ansvaret för att förändra situationen och hitta lösningar. En grön ekonomi bygger på ekosystem i balans, energieffektivitet och ett hållbart nyttjande av jordens resurser.

Grunden för en hållbar och rättvis utveckling är att jordens begränsade resurser fördelas jämnt. Om alla i världen hade samma ekologiska fotavtryck som vi i Sverige, skulle vi behöva 3,4 jordklot.⁵ Detta är resultatet av brister i de rika ländernas ekonomiska modell som uppmuntrar till slöseri av varor och energi.

Arbetet med att skapa hållbar och rättvis utveckling börjar därför här hemma hos oss själva. Ekonomiska styrmedel måste utformas så att det blir dyrare att smutsa ned och slösa med resurser och billigare att leva energieffektivt. Subventioner till miljöförstörande verksamhet måste stoppas och ersättas av investeringar i förnybar energi och lösningar som ger låga utsläpp.

Överallt där det är möjligt ska användningen av icke förnybara råvaror ersättas med förnybara eller återvunna. Mycket mer forskningsmedel än idag måste kanaliseras till forskning som ger mer energieffektiva lösningar för vårt samhälle och som kan utveckla nya näringsgrenar.

Klimat och rättvisa

Effekterna av klimatförändringarna kan avsevärt försvåra alla ansträngningar att skapa en rättvis och långsiktigt hållbar global utveckling. De senaste årens forskning visar att klimatförändringarna går långt snabbare än vad man tidigare trott, och de närmsta åren kommer att bli helt avgörande för om vi lyckas begränsa klimatförändringarna eller om planeten kastas in i en okontrollerbar temperaturhöjning. Klimatfrågan kräver en kraftfull politik på alla nivåer och så småningom också långtgående livsstilsförändringar. Förutom förändringar av exempelvis transport- och bostadssektorn krävs en omfattande förändring av våra matvanor och vår livsmedelsproduktion, då 18 procent av de globala utsläppen av växthusgaser kommer från köttindustrin och boskapssektorn, särskilt från skövling av skogsmark för bete.

---

⁵ Slutdeklaration från FAOs möte i Rom 2008:
http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/foodclimate/HLCdocs/declaration-E.pdf

Men samtidigt som behovet av en grundläggande omställning av samhället är akut krävs lösningar som är praktiskt genomförbara och politiskt realistiska. De första stegen måste tas inom det existerande politiska och institutionella ramverket. FN är det viktigaste instrumentet för att hitta politiska överenskommelser både om utsläppsminskningar och om pengar för anpassningsåtgärder i utvecklingsländer. FN är, med alla sina fel och brister, den enda institution som både har den trovärdighet och politiska legitimitet som krävs för att lösa klimatfrågan. Politiska överenskommelser och målsättningar som förhandlas fram inom FN lägger en bas för det arbete som sen måste göras inom politiska institutioner på global, regional, nationell och lokal nivå. Sverige ska arbeta för att FN:s mål blir så ambitiöst som möjligt. Sannolikt kommer det dock att krävas att enskilda länder och regionala organisationer gör mer än den miniminivå som FN sätter.

Klimatfrågan är i högsta grad en global rättvisefråga. Samtidigt som det är de rika länderna som släpper ut mest växthusgaser så är det de fattigaste länderna som kommer att drabbas först och värst av klimatförändringarna. Vi släpper också ut långt mer per person än vad människor i utvecklingsländer gör, inklusive snabbväxande ekonomier som Indien och Kina.

Ett globalt system för att möta klimatförändringarna måste först och främst etablera ett globalt utsläppstak, där mänsklighetens totala utsläpp inte överstiger den nivå som planeten klarar. För att begränsa temperaturhöjningen till max två grader krävs att utsläppen av växthusgaser slutar öka och stabiliseras till omkring år 2015. För de industrialiserade ländernas del måste utsläppen minskas med ungefär 90 procent till år 2050. År 2100 måste utsläppen vara nära noll, möjligen även under noll (s.k. netto-upptag). De största utsläppsminskningarna måste ske i de rika länderna, som bär det största historiska ansvaret för klimatförändringarna och som även står för de största utsläppen. Fördelningen av utsläppsminskningar mellan länder måste uppfattas som någorlunda rättvist och konsekvent för att systemet ska fungera och få genomslag på alla nivåer.

Det förekommer många argument i den internationella diskussionen om vad som är rättvist. Vi anser att det mest rimliga är att vid fördelning av bördan för utsläppsminskningar ska utgångspunkten vara ett per-capita-perspektiv. Det innebär i praktiken att de länder som har stora utsläpp får en tung börda, medan länder i syd får större tilldelning än vad de har utsläpp – utsläppsrätter som de sen kan sälja om de inte nyttjas, vilket ger en kraftfull mekanism för inkomstöverföring från rika till fattiga länder.

Många länder med i dag låga per capita-utsläpp utvecklar nu sin energisektor med fossila bränslen som bas istället för att välja de rena energislagen som långsiktigt skulle ge deras länder stora fördelar. Även om de fattiga länderna naturligtvis har rätt att öka sina utsläpp medan vi i de rika länderna minskar är en utveckling mot allt fler kol-, gas- och oljekraftverk i världen inte önskvärd i en tid då alternativ finns. Ett exempel är Kina som gått om USA i koldioxidutsläpp som enskilt land men som ändå inte når upp till den per capita-nivå som anses vara långsiktigt hållbar. Att investera i gammal smutsig teknik blir snabbt olönsamt och de smutsiga globala utsläppen är på väg att flyttas från nord till syd.

Energi

Världens energiförbrukning stiger för närvarande med omkring 1,6 procent per år. Omkring 75 procent av världens befolkning beräknas bo i utvecklingsländer och den ojämförligt största delen av dem är beroende av brännved och kol som energikälla. Förbränning av fossila bränslen står i dag för 80 procent av världens energiförsörjning.

Många olika förslag finns på hur man ska kunna tillgodose utvecklingsländernas ökade energibehov och samtidigt klara klimatmålen. Kärnkraften har därför fått ett uppsving i debatten. Enligt FN:s klimatpanel har kärnkraften ingen avgörande betydelse för lösningen på klimatfrågan. Tvärtom understryks behovet av investeringar i förnybar energi. Miljöpartiets hållning är att kärnkraft inte har någon plats i framtidens energisystem. Den kärnkraft som finns ska avvecklas och alla nya investeringar ska ske i förnybara och långsiktigt hållbara energikällor. Det är en dålig idé att ersätta ett miljöproblem genom att göra sig beroende av ett annat.

En storskalig utbyggnad av kärnkraften globalt sett skulle vara förödande ur miljö- och säkerhetssynpunkt. Den mängd uran som skulle behövas för att försörja reaktorer skulle leda till oerhörda miljöskador av uranbrytningen. Kärnkraften skulle generera enorma mängder farligt avfall, som ingen har någon lösning på hur vi ska ta hand om. En så stor satsning på kärnkraft skulle också leda till en stor risk för spridning av kärnvapen.

Samtidigt som FN:s klimatkonvention ökar kraven på medlemsländerna att bekämpa koldioxidutsläppen, konstrueras nya stora kolkraftverk i vår del av världen och i utvecklingsländerna. Avskiljningstekniken Carbon Capture and Storage (CCS) som bl.a. Vattenfall satsar på är en vag önskedröm om att koldioxiden från kolkraftverken kan oskadliggöras genom lagring under marken eller havsbotten. Idén är oprövad, dyr och i

dagsläget obrukbar. Trots detta används den som ett argument för att bygga nya kolkraftverk. Det är oseriöst och oacceptabelt att hänvisa till en teknik som i bästa fall finns tillgänglig om ett decennium. Det går inte att utesluta att tekniken kan behövas. Utvecklingskostnaderna för detta bör tas av de som idag gör vinster på den befintliga kolkraften. De pengar som planeras att läggas på ny kolkraft måste ställas om till att istället satsas på förnybart.

Svaret ligger istället i en massiv satsning på energieffektivisering och förnybar energi. Greenpeace har tillsammans med ett 30-tal forskare vid olika universitet och institut över hela världen kunnat visa att förnybar energi i kombination med smartare energiutnyttjande och effektiv teknik kan tillgodose nästan 70 procent av världens elbehov och 65 procent av all uppvärmning till 2050. Det innebär ett väsentligt stycke på vägen mot slutmålet, ett miljövänligt energisystem. Rapporten⁶ visar också att de globala koldioxidutsläppen från energiproduktionen till samma tidpunkt kan halveras utan vare sig CCS-teknik eller kärnkraft och till lägre samhällskostnader än om vi fortsätter som idag. Långt före år 2050 kan stora positiva resultat nås genom teknisk-smarta lösningar.

Subventioner till miljöförstörande verksamhet bör därför stoppas och ersättas av investeringar i förnybar energi och lösningar som ger låga utsläpp. Stödet till förnybara energikällor i utvecklingsländerna som vind-, sol- och vattenkraft bör ökas kraftigt, samtidigt som effektivisering och hushållning prioriteras.

Sverige har en stor potential av tekniskt kunnande och industriell erfarenhet för att kunna spela en betydande roll under den ofrånkomliga energirevolutionen. Ansedda forskare anser att vi inte har mer än ett tiotal år på oss för att helt byta spår i vår energianvändning.

Klimatbistånd

UNDP beräknar att utöver det i dag utlovade biståndet i världen behövs det ytterligare 86 miljarder US-dollar för att klara även klimatanpassningen. Som ett rikt land har vi både ett ansvar att stödja utvecklingsländerna i att utveckla förnyelsebar energi och att bidra med resurser för anpassning till de konsekvenser av klimatförändringarna som vi vet kommer att ske. Miljöpartiet vill ge detta stöd som en additionell form av bistånd, utöver det vanliga utvecklingsbiståndet, och inte som lån som ska betalas tillbaka.

---

⁶ False Hope. Whe carbon capture and storage won't save the climate. 44 pages. Greenpeace international, may 2008.

Stödet bör betalas ut inom ramen för FN, och inte genom Världsbanken, som dels styrs av de rika länderna och dels saknar legitimitet i klimatfrågan, inte minst genom sitt långvariga och omfattande stöd till utvinning av fossilbränslen.

Inom det bilaterala biståndet har Sverige avvecklat stödet till fossilbränsle. Vi fortsätter dock att stödja utbyggnad av fossilenergiutvinning i utvecklingsländer genom Världsbanken. Inom Världsbanken, som ger lån till såväl stater som den privata sektorn, gick år 2007 hela 60 procent av investeringarna i energisektorn till fossila bränsle, enligt Världsbankens egna siffror⁷. Men enligt siffror från naturskyddsföreningen går i praktiken så mycket som 95 procent till fossilbränselsektorn⁸.

Miljöpartiet välkomnar regeringens initiativ om en internationell klimatkommission som ska titta på frågan om klimatanpassning och utveckling samt ta fram förslag på hur biståndet ska klimatsäkras. För att kommissionens arbete ska bli meningsfullt krävs dock att man tittar särskilt på de multilaterala utvecklingsbankerna, eftersom en mycket stor del av stödet till energisektorn kanaliseras genom dessa. Miljöpartiet anser vidare att regeringen tillsammans med likasinnade länder aktivt bör driva frågan om en snabbare utfasning av stödet till fossilbränsle i Världsbanken. Man bör också driva på för en kraftig ökning av stödet till förnybara energikällor i utvecklingsländerna.

Jordbruk

För de flesta av dagens industrialiserade länder har ett välfungerande jordbruk varit basen i den ekonomiska utvecklingen. På samma sätt är landsbygdsutveckling utgångspunkten när utvecklingsländer idag formulerar sina utvecklingsstrategier. Under en lång rad år har landsbygdsutveckling varit nedprioriterat i det internationella utvecklingssamarbetet. Efter Världsbankens World Development Report 2007, som återigen lyfter upp landsbygdens roll, och det senaste årets höga matpriser, finns det förutsättningar att utvecklingen i utvecklingsländernas jordbruk ska ta stora kliv framåt.

För att inte göra om misstag som vi i väst håller på att försöka reparera, bör den utvecklingen baseras på ett hållbart, ekologiskt, jordbruk. Utbredda monokulturer leder till minskad biologisk mångfald, övergödning och användning av allt kraftigare bekämpningsmedel när skadeinsekter utvecklar resistens. GMO-odling är starkt ifrågasatt av miljörörelsen och det är viktigt att belysa riskerna i förhållande till nytta.

---

⁷ World Bank Group, 2007. Catalyzing Private Investment for a Low-Carbon Economy – World Bank Group Progress on Renewable Energy and EnergyEfficiency in Fiscal 2007.

⁸ Lundin/Hagberg, An Assessment of the World Bank's Clean Energy for Development Investment Framework, Naturskyddsföreningen, 2008, sid 1.

En grundläggande faktor i jordbruksutvecklingen är att de som brukar marken också kan äga den. Landreformer behövs som ger småbrukare, i de flesta fall kvinnor, ägande- eller nyttjanderätten. Det ger incitament att satsa på det egna jordbruket och möjlighet att få lån för satsningarna.

Odling av grödor för biobränsle utgör en möjlig källa till exportinkomster för jordbrukare i utvecklingsländer och en möjlighet till inhemskt producerade, miljöbättre drivmedel för befolkningen. I vissa fall har dock storskalig produktion lett till att människor tvingats flytta från sina marker och/eller förlorat sina arbetstillfällen då produktionen mekaniserats. I dag planeras i många länder för stora produktioner av biodrivmedel för export, t.ex. i afrikanska länder, där massiva projekt genomförs finansierade med biståndsmedel.

Konkurrensen om odlingsbar jord har ökat och kommer sannolikt att öka alltmer. Det sker som en följd av exempelvis ökad biobränsleanvändning, utarmade jordbruksmarker eller ökad efterfrågan på kött. När biobränslen ifrågasätts är det viktigt att se framställandet av dem i ett större perspektiv. Enligt FN:s klimatpanel kan biobränslen ersätta högst en femtedel av de drivmedel som idag används för transporter. Det är uppenbart att biodrivmedel inte ensamma kan lösa problemen med fossilberoendet i världens transportsektor. Istället ligger lösningarna i effektiviseringar, minskade transporter och utveckling av fler alternativa energislag. Samtidigt har biobränslen spelat en mycket viktig roll som dörröppnare till ett mer miljövänligt transportsystem. Biodrivmedel kommer också i framtiden ha en plats att fylla, men det är viktigt att produktionen certifieras utifrån sociala och miljömässiga kriterier. Ökad konkurrens om tillgången på odlingsbar mark visar tydligt vikten av att de biodrivmedel som framställs är effektiva ur miljösynpunkt och inte bidrar till ökad fattigdom.

Den snabba ökningen av biobränslen har bidragit till de höjda livsmedelspriserna. Ändå är arealåtgången för biobränslen fortfarande begränsad jämfört med arealen för andra grödor som inte direkt går till människoföda. Grödor för etanoltillverkning odlas i dag på drygt en procent av världens åkermark, medan 80 procent av all jordbruksmark globalt – åker och bete – enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorgan FAO går till kött- och mjölkproduktion. Bortsett från de fall man använder betesmark som inte lämpar sig för odling innebär det att matproduktionen blir lägre än om man odlat människoföda direkt och inte gått omvägen via boskapsdjur. *Nords* överdrivna konsumtion av kött, ägg och mjölk – särskilt från djur som fötts upp på kraftfoder från *Syd* – behöver därför minska för att ge större möjligheter för att minska hunger i *Syd*.

Vattenresurser

Tillgång till rent vatten är en mänsklig rättighet. Ändå står idag över en miljard människor utan tillgång till rent vatten. Dubbelt så många saknar vanliga toaletter och tvättutrymmen. Konkurrensen om vattnet ökar mellan industrins behov, jordbruk och individer. Samtidigt bidrar klimatförändringarna till att förvärra situationen i utvecklingsländer med såväl mer torkperioder som översvämningar. Stora befolkningsområden är beroende av avrinning från glaciärer, vilka håller på att försvinna.

Utöver tekniska lösningar som hjälper till att förbättra förvaltningen av vattenresurser och effektivisera användningen av vattnet, så måste politiska strategier kring vattenresurser koordineras på alla nivåer. De som direkt påverkas, inte minst gäller detta kvinnor, måste inkluderas i beslutprocesserna. Länder som utnyttjar samma vattenresurs måste samarbeta om förvaltningen av den. Det internationella samfundet kan bidra med stöd till dialog och åtgärder som ökar förtroendet länderna emellan. Stora besparingar kan göras genom effektivare konstbevattning, val av grödor som kräver mindre vatten, utveckling av slutna vattensystem inom industrin och bättre vattenförvaltning i storstadsområden.

Fiskeresurser

De flesta fiskeresurserna i världen är överfiskade eller fullt exploaterade. Världsnaturfonden bedömer att över 90 procent av de stora rovfiskarna har slagits ut⁹. Ska det finnas fisk i haven också i framtiden måste vi ställa om till ett mer hållbart fiske. Miljöpartiet kräver att EU upphör med subventionering av storskaligt fiske. De rekommenderade kvoterna från fiskeribiologiska experter måste följas. EU måste också driva en ansvarsfullare fiskeripolitik när man sluter fiskeavtal med länder i syd. Ofta handlar dessa mer om att tillfredsställa EU:s egna behov än att se till de konsekvenser detta leder till för fiskebestånden och i tredjeländ.

Förutom att hota den biologiska mångfalden i haven bidrar politiken till livsmedelsbrist i utvecklingsländer när bestånden minskar och det egna landets fiskare trängs undan. Det illegala fisket från såväl EU:s som andra länders fiskeflottor är utbrett. Fiskemetoderna som används tar stora bifångster som ofta slängs tillbaka död. Det storskaliga industrifisket ger även skador på botten och utrotade arter ändrar balansen i

---

⁹ Världsnaturfondens hemsida: <http://www.wwf.se/vrt-arbete/hav-kust/problem/fiske/1133386-fiske>

ekosystem. Samtidigt visar forskning¹⁰ att fiskeområden kan återhämta sig om de blir helt fredade. Antalet marina skyddade områden och fiskefredningsområden behöver öka globalt. Märkning av fisk är ett sätt att begränsa det illegala fisket och ge konsumenter i butik en möjlighet att påverka.

Biologisk mångfald

Jordens ekosystem utgör fundamenten för allt liv på planeten. Haven reglerar väder-systemen, skogar koldioxidhalten i atmosfären, förmultningsprocesser ger oss förutsättningar för en bördig jordyta, insekter pollinerar växter - för att bara nämna några av de tjänster naturen bistår oss med.

Ekosystemen är komplexa samspel mellan en rad olika arter. Den biologiska mångfalden är viktig bl.a. för att bevara ekosystemens förmåga att klara påfrestningar (s.k. resiliens). Idag utrotas växt- och djurarter i snabb takt. Konsekvenserna av detta för ekosystemens fortlevnad har vi idag dålig kunskap om. Det är en anledning till att bevara jordens biologiska mångfald. Det behövs mångfald av såväl odlingsbara grödor som av arter och ekosystem. Mångfald minskar sårbarheten. För oss miljöpartister har också alla former av liv ett värde i sig självt. Utbredda monokulturer, skogsskövling, genmanipulerade grödor, intensivt bruk av konstgödning och bekämpningsmedel, utgör de största hoten mot mångfalden. Ett fåtal grödor dominerar inom jordbruksproduktionen. Många lokala grödor anpassade till det lokala klimatet och jordförhållanden riskerar att försvinna.

Multinationella företag försöker öka sina marknadsandelar för kemiska preparat och GMO-utsäde och för en aggressiv marknadsföring för att få bönder att sluta odla traditionella grödor. Ett intensivt jordbruk baserat på stora mängder kemikalier och konstgödning riskerar att utarma jordarna, hota hälsan hos jordbruksarbetare och minska mångfalden i naturen runt omkring. Stödet till jordbruk i utvecklingsländer behöver därför inriktas mot att ställa om till långsiktigt hållbara produktionsmetoder.

Miljöpartiet vill att regeringen aktivt verkar i EU och i andra internationella sammanhang för ett förbud att importera olagligt avverkad skog, då detta är ett hot mot den biologiska mångfalden. Många fattiga länder är innehavare av stora obrukade naturresurser, olja, gas, skog och skulle kunna förbättra sin ekonomi avsevärt genom att exploatera dem. Då det i dag redan finns mer kända fyndigheter av olja och gas än vi kan exploatera utan att fördärva klimatet bör Sveriges regering verka för att mekanismer

---

¹⁰ <http://www.wwf.se/vrt-arbete/hav-kust/problem/1133490-marina-skyddade-omraden-och-fiske>.

kommer till stånd i syfte att kompensera fattiga länder som avstår att exploatera olja och gas i särskilt känsliga miljöer, som tropiska regnskogar. Vi vill också att regeringen inom Världsbanken och IMF verkar för att dessa institutioner inte ska utsätta länder för påtryckningar att medge omvandling av naturskog till andra ändamål.

Hållbara städer

För första gången i historien bor idag fler människor i städer än på landsbygden. Städer skapar fredlig samverkan mellan människor av olika ursprung, religion och livsstilar; ger förutsättningar för ett kreativt kulturliv samt driver på social och ekonomisk innovation.

Andelen människor som bor i städer ökar. Städerna håller därför i en av nycklarna till att lösa två av mänsklighetens allvarligaste problem: klimatförändringar och fattigdom. Av det skälet stödjer miljöpartiet, liksom den globala gröna rörelsen, en utveckling mot allt tätare samarbete mellan städer kring en rad frågor. Vi behöver utbyta erfarenheter och sprida goda exempel, om bl.a. utveckling av transportsystem med låga utsläpp av koldioxid, vattenförsörjning, avfallshantering och förbättrad hälsa.

För att utveckla hållbara städer krävs att ekosystem prioriteras och att det skapas balans mellan städers behov och landsbygden. Idag sätter städer enorm press på den omgivande landsbygden genom att breda ut sig på alltmer odlingsbar mark, absorbera all slags resurser från jordbruksområden samtidigt som omgivningen används till sopptipp. Hållbara städer måste reducera sina ekologiska fotavtryck, bli mer självförsörjande och resurseffektiva.

Demokratisk utveckling

Bekämpa korrupktion

Många fattiga länder har en svag statsapparat. Delvis beror detta på sviter fortfarande från ett kolonialt förtryck. Delvis är det resultat av de strukturanpassningskrav som Världsbanken och Internationella valutafonden ställde för nya lån på 1980- och 90-talen, och som i viss mån fortfarande ställs. Men det beror även på egna felsatsningar. I många länder finns en utbredd korrupktion, såväl i stor skala som i mindre och såväl inom den privata som inom den offentliga sfären. Bekämpande av denna måste utgå ifrån insikten att korrupktion inte är rotad i etnicitet och något som drabbar bara fattigare länder. Korrupktion kräver både en givare och mottagare. Korrupktionen bör bekämpas

vid källan och denna kan i många fall hittas i den rika delen av världen. Inom exempelvis vapenindustrin är korruptionen utbredd och när företag från den rika delen av världen mutar sig fram sätts en ond spiral igång och en korruptionskultur kan sprida sig i samhället.

Ett annat problem är att en stor del av de pengar som potentiellt skulle kunna finansiera basal samhällsservice i utvecklingsländer istället hamnar i något av de 70 skatteparadis som existerar i världen. Stater världen över går varje år miste om ca 250 miljarder US-dollar i förlorade skatteintäkter på grund av detta. Problemet är särskilt stort i utvecklingsländer, där intäkterna behövs som mest, eftersom skattemyndigheter ofta är svagare och saknar effektiva kontrollmekanismer. Civilsamhället kan spela en central roll både i att granska makten när det gäller korruptionsfrågor och i att bygga upp social tillit i ett samhälle som förebygger korruption och maktmissbruk.

Stödja utvecklingen av civilsamhället

I många utvecklingsländer finns det idag inhemska problem som omöjliggör demokrati, mänskliga rättigheter eller ett genuint demokratiskt ägarskap av politiken. Det kan handla om auktoritära regimer som vägrar släppa makten, pågående väpnade konflikter eller en omfattande korruption som gör det möjligt att köpa politiska beslut. Väl fungerande demokratier behöver ideella organisationer som kan kanalisera röster underifrån och fungera som kontrollmekanism gentemot staten och ekonomiska makt-sfärer. Genom civilsamhället kan olika grupper i samhället göra sina röster hörda och kräva sina rättigheter. I Sverige har exempelvis handikapprörelsen, HBT-rörelsen och den feministiska rörelsen genom långt och envist arbete lyckats förändra samhälls-strukturer såväl som det juridiska systemet och därigenom erövat sina rättigheter. I andra länder, där det civila samhället ännu har begränsade möjligheter att verka, måste skyddet för människor som försvarar demokrati och mänskliga rättigheter stärkas.

Världsbanken och IMF har länge kritiserats för att de krav man ställer på utvecklingsländer som villkor för skuldavskrivningar, lån eller bistånd kör över demokratiska processer i utvecklingsländerna och att det civila samhället inte lyssnas på. Sedan mitten av 1990-talet har de flesta utvecklingsländer tagit fram så kallade fattigdomsstrategier (Poverty Reduction Strategy Papers). De ska vara väl förankrade hos civilsamhället såväl som hos regering och parlament i mottagarländerna, och de krav givarländerna sedan ställer på mottagarländerna ska baseras på detta dokument. I vissa länder har det fungerat bra, i andra har Världsbanken, IMF och givarna ställt villkor som saknar stöd i

landet eller som inte hunnit diskuteras inom parlament, civilsamhälle eller media. För att strategierna ska respekteras och efterlevas är det väsentligt att parlament och civila samhällets organisationer blir mer delaktiga i att utforma politiken. De flesta av världens länder har skrivit under ILO:s grundläggande konventioner, men efterlevnaden av dem haltar. För att efterlevnaden ska bli bättre är det nödvändigt att fria fackföreningar kan bildas och utvecklas och att givarländer och institutioner på allvar respekterar fattigdomsstrategierna.

Världsbanken och IMF, två institutioner med ett enormt inflytande i många utvecklingsländer, styrs idag inte på ett demokratiskt sätt. Istället dominerar de länder som var rika när institutionerna bildades för mer än 60 år sedan. Två personer representerar idag samtliga afrikanska länder i Världsbanken respektive IMF:s styrelser, medan flera länder i EU (t.ex. Storbritannien, Frankrike, Tyskland) har en representant var. Ett flertal utvecklingsländer har gett sitt stöd till en modell med ”dubbel majoritet”, där ett majoritetsbeslut kräver både en majoritet av antalet medlemsländer och en majoritet av ländernas röster (som baseras på inbetalat kapital) för att gå igenom. Vi stödjer detta förslag.

Rättvisa regler för handel

I borgerlig retorik kan det ofta framstå som att ökad handel för utvecklingsländer av sig självt kommer att lösa alla fattigdomsproblem. Så är förstås inte fallet. Olika länders förutsättningar skiljer sig åt. De länder som har lyckats med en hållbar positiv utveckling har format självständiga utvecklingsstrategier utifrån sina egna unika förutsättningar¹¹. Ökad handel är en, om än viktig, bit i pusslet. Vårt ansvar vis-à-vis utvecklingsländer ligger i att bidra till regelverk kring handeln som först och främst inte förvärrar situationen för de fattiga, för det andra inte minskar utvecklingsländers regeringars politiska handlingsutrymme att självständigt utforma och driva sina utvecklingsstrategier, för det tredje gynnar utvecklingsländernas situation på vår egen marknad och på världsmarknaden, och först i fjärde hand ser till våra egna företags intressen på utvecklingsländernas marknader.

I pågående bilaterala och multilaterala handelsförhandlingar är prioriteringen i realiteten (om än inte i retoriken) ofta den omvända. Sverige bär genom EU ett stort ansvar för att de pågående Doha-förhandlingarna inom WTO har strandat gång på gång och nu efter det misslyckade mötet i juli 2008 går en mycket oviss framtid till mötes.

---

¹¹ Utvecklingens drivkrafter, Stefan de Vylder.

Istället för att på allvar först och främst ta itu med de frågor utvecklingsländerna hade högst på agendan (som man lovade när förhandlingsrundan startade) har de rika länderna drivit på med sina offensiva intressen.

EU och USA har under många år gett stora subventioner till det egna jordbruket, och europeiska och amerikanska företag har därför stora konkurrensfördelar gentemot företag i utvecklingsländer. Därför måste dessa ges utrymme att med olika medel skydda sina egna marknader under ett uppbyggnadsskede. De rika ländernas vägran att tillåta den typen av skydd, tillsammans med krav på ökat tillträde till andra marknader i utvecklingsländer, är huvudorsaker till att de globala handelsförhandlingarna strandat.

Samma attityd märks i EU:s bilaterala förhandlingar. Förhandlingarna om ”Economic Partnership Agreements” mellan EU och länder i Afrika, Karibien och Oceanien, är framtvungade av WTO-regler. EU har i förhandlingarna gått längre än vad WTO kräver och bl.a. drivit frågor som motparterna intensivt motsatt sig inom WTO-systemet.

I förhandlingar med länder i Centralamerika och norra Sydamerika kritiseras EU bl.a. för att sätta sådan tidspress på motparterna att de inte hinner göra ordentliga konsekvensanalyser av det som föreslås, att enskilda organisationer inte fullt ut kan delta i förhandlingsprocessen samt att ett avtal kan komma i konflikt med fattigdomsbekämpning.

Det multilaterala handelssystemet har hamnat i ett dödläge efter WTO:s senaste stora möte. EU kan nu spela en positiv roll för att återskapa förtroendet för det multilaterala systemet. Detta genom att agera annorlunda i de bilaterala förhandlingar unionen är involverad i. Ett förändrat förhandlingsmandat, som sätter respekt för motpartens problem och utvecklingsstrategier i första rummet, skulle kunna leda till avtal som ger en reell positiv injektion för u-ländernas utveckling. Det ökade förtroendekapital som detta skulle medföra skulle i sin tur föras in i WTO-förhandlingarna. Resultaten från EU:s bilaterala avtal skulle därmed kunna ge en förebild om hur en uppgörelse inom Doharundan skulle kunna se ut.

Aktiv global fördelningspolitik

Miljöpartiet menar att en omfördelning av resurser från nord till syd är nödvändig för att en hållbar och rättvis utveckling ska komma till stånd. Vi i den rika delen av världen har genom vårt agerande, både historiskt och idag, ett stort ansvar för de globala orättvisorna. En ekonomisk omfördelning från den rika delen av världen till den fattiga

bör därmed inte ses som välgörenhet utan som ett sätt att betala tillbaka en del av det vi fått.

Biståndet så som det är utformat idag är inget optimalt verktyg för att föra över resurser från rika till fattiga. Dels därför att det betraktas som en form av gåva och därmed förstärker bilden av de rika länderna som ”givare” och de fattiga som ”mottagare”. Och dels därför att biståndsvolymer ofta är oförutsägbara och därmed svåra att utnyttja på ett långsiktigt sätt. Biståndet behöver kompletteras med andra former för resursöverföringar. Skuldavskrivningar och global beskattning, exempelvis på valutatransaktioner eller på koldioxid, är exempel på sådana verktyg.

Globala skatter

Kraftigt ökade resurser behövs om millenniemålen, bland annat att halvera fattigdomen i världen till 2015, ska kunna uppnås. Trots upprepade löften från den rika världen ökar biståndet mycket långsamt. En skatt på valutatransaktioner har under många år förts fram som en alternativ mekanism för att finansiera utveckling, ett förslag som alla europeiska gröna partier via European Green Party står bakom. En rapport från den norska regeringen slår fast att en skatt på 0,005 procent som tas ut på varje valuta-transaktion skulle ge mer än 4,5 miljarder US-dollar årligen bara från euroområdet. En så liten avgift skulle heller inte påverka marknaden. Ansvaret för att administrera skatten skulle läggas på respektive lands skattemyndighet.

En global skatt på koldioxid skulle ha ett dubbelt syfte, dels att skapa incitament för att minska koldioxidutsläpp och dels kunna bidra till kraftigt ökade resurser för att nå FN:s Millenniemål. En sektorsövergripande skatt på koldioxid bör i dagsläget utformas som en minimiskatt som administreras av respektive land så att ansvarsfulla länder har möjlighet att gå före, men däremot regleras gränsöverskridande utsläppskällor som flyg- och sjöfartens bunkerbränslen med fördel genom en globalt harmoniserad skatt vars intäkter går till FN:s utvecklingsarbete.

Ett system för ansvarsfull långivning

Utvecklingsländernas skulder är fortfarande ett stort hinder för utveckling i stora delar av världen. Utvecklingsländernas totala skuld i förhållande till BNP och exportinkomster har minskat de senaste åren, delvis som en konsekvens av de multilaterala

skuldavskrivningsinitiativen HIPC¹² och MDRI¹³ (som tillkom efter G8-ländernas initiativ 2005), och delvis som en konsekvens av snabb ekonomisk tillväxt i många medelinkomstländer. Men det gäller inte alla. Dels finns ett antal länder som anses för rika för att kvalificera sig för skuldavskrivningar men som ändå har en hög skuld, som Ecuador, och dels finns länder som kvalificerar sig för skuldavskrivning men som fortfarande inte nått dit på grund av att man misslyckats med att genomföra Världsbankens och IMF:s politiska krav, exempelvis ett flertal afrikanska länder.

En stor del av skulderna har dessutom tillkommit på ett oansvarigt sätt, och det saknas fortfarande internationella mekanismer för att avgöra skulders legitimitet. Människor i länder som Sydafrika, Argentina och Indonesien tvingas fortfarande betala av forna diktatorers lån. De stater, banker och institutioner som givit lån till diktaturregimer har inte behövt ta något ansvar för detta. Det saknas även fungerande riktlinjer för att förhindra oansvarig långivning i framtiden. Därmed riskerar många utvecklingsländer att åter hamna i en skuldkris, särskilt när allt fler nya långivare tillkommer. Sverige bör verka för att illegitima skulder erkänns samt avskriva lån som uppkommit på detta sätt.

Exportkrediter

Det svenska och västvärldens exportkreditinstitutioner handhar i princip den totala volymen av det bilaterala biståndet från Nord till Syd. OECD-länderna garanterar årligen mer än 500 miljarder kronor till projektfinansiering i utvecklingsländer. En stor del av detta stöd går till stora industri- eller infrastrukturssatsningar som ofta leder till negativa sociala och miljömässiga konsekvenser som stora dammbyggen, gruvdrifter, vägbyggen och pipelines etc.

Den svenska exportkreditnämndens miljöprövning är obligatorisk endast för projekt där kontraktsbeloppet är minst 100 miljoner kronor och där kredittiden är minst två år. Endast vid särskilda skäl kan mindre affärer granskas. Detta är inte acceptabelt då även relativt små investeringar kan få stora negativa konsekvenser för miljön. En obligatorisk miljöprövning borde gälla alla projekt, stora som små.

---

¹² "Heavily Indebted Poor Countries", mer om initiativet på Världsbankens hemsida:
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTSITETOOLS/0,,contentMDK:20147607~menuPK:344191~pagePK:98400~piPK:98424~theSitePK:95474,00.html#2>

¹³ "Multilateral Debt Relief Initiative";
http://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEPT/Resources/mdri_eng.pdf

Varje år investeras betydande summor på nya energi- och transportsystem i utvecklingsländerna som i huvudsak är fossilbaserade. Detta trots att det finns förnybara alternativ (t.ex. vind, sol, modern biomassa m.m.) som miljömässigt är bättre och effektivare ur energisynpunkt. Självklart ska en miljökonsekvensbedömning gälla samtliga projekt speciellt gällande projekt i energi- och vägprojekt inom transportsektorn som inte avser förnyelsebar energi.

De svenska och nordiska exportkreditinstituterna har historiskt sett haft en stor del av sina projekt i skogs- och pappersmassafabriker och i diverse dammbyggen, vilka inte har varit helt okontroversiella. OECD:s regler för exportkrediter ger också möjlighet att ge fördelaktiga återbetalningsvillkor för kärnkraftverk. Förnyelsebar energi har inte förrän nyligen fått samma villkor som kärnkraften, vilket har inverkat negativt för investeringar i förnyelsebar energi.

Vi ser i dag exempel på att svenska och europeiska företag investerar stort i Afrika i projekt gällande biomassa för export. Ibland finansieras dessa med biståndspengar och med exportkrediter. Bland annat finns idag det svenska företaget SEKAB i Tanzania och Mocambique där de fått tillstånd att odla sockerrör för etanolframställning. Varningar hörs nu att dessa projekt riskerar att leda till negativa konsekvenser för människa och miljö. Obligatorisk miljöprövning bör även gälla projekt med konsekvenser för markanvändning¹⁴.

En grundregel måste vara att företag inte ska få svenska skattepengar för att ge sig in i projekt som leder till en negativ social eller miljöpåverkan i utvecklingsländer. Dessutom bör tydliga riktlinjer tas fram för vilka negativa sociala och/eller miljöeffekter som inte kan accepteras. Det borde inte heller vara möjligt att få exportkrediter för projekt som stöder diktaturregimer, vilket tidigare varit fallet. En förutsättning för att kunna granska sociala och miljöeffekter är att EKN måste bli bättre på transparens och öppenhet gällande sina projekt.

Ett effektivt bistånd på mottagarens villkor

Bistånd kommer att behövas än under överskådlig framtid. Andra källor för resursöverföringar som exempelvis remittenser från migranter är visserligen större globalt sett men särskilt i Afrika söder om Sahara spelar biståndet en mycket viktig roll eftersom

---

¹⁴ Knaup, Horand, Der Spiegel 09/05/2008 Africa Becoming a Biofuel Battleground
<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,576548,00.html>

andra resursflöden fortfarande är så små till denna region¹⁵. Bistånd behövs för att lägga grunden för utveckling, exempelvis satsning i infrastruktur, utbildning, hälsovård eller institutionsuppbyggnad. Tyvärr har de rika länderna konsekvent misslyckats med att leva upp till sina löften om ökat bistånd.

Miljöpartiet stödjer Parisagendans betoning av givarsamordning och utvecklingsländers ägarskap av frågorna. Parisdeklarationen¹⁶ är dock inte tillräckligt konkret när det gäller att fastslå givarländernas ansvar för att respektera mottagarländernas ägarskap över politiken. Om de rika länderna försöker detaljstyra mottagarländernas utvecklingsväg så motverkar vi PGU:s principer om att de fattigas perspektiv ska styra. Fokus inom biståndet bör ligga på mätbara och synliga resultat av politiken (formulerade av mottagarländerna), som hur många fler barn som går i skolan eller hur många som har tillgång till dricksvatten, snarare än på exakt hur processen för att komma dit ser ut.

En förutsättning för att utvecklingsländerna själva ska kunna äga utvecklingen krävs oftast att statsapparaten stärks. Bilateralt stöd bör därför alltmer komma i form av budgetstöd där mottagarens system för utbetalning och uppföljning används. Budgetstöd förutsätter dock att mottagarlandet har en fungerande demokrati och en regering som för en ansvarsfull politik. När ett sådant system saknas bör stöd ges på andra sätt, genom program som inte är direkt beroende av mottagarlandets administrativa system.

Civilsamhället spelar en avgörande roll både i demokratiseringsprocessen och som en viktig del för att fylla demokratin med innehåll och göra den levande. En av de effektivaste formerna av bistånd är stöd som går via civilsamhället. Civilsamhället är också en viktig kanal för att stärka grupper som är marginaliserade i många utvecklingsländer som exempelvis HBT-personer, etniska minoriteter eller funktionshindrade.

Förtrycket mot kvinnor är utbrett i många utvecklingsländer. Kvinnor exkluderas i stora delar av världen från politiska beslutsprocesser såväl som arbete och utbildning. Kvinnor måste erkännas som fullvärdiga medborgare med samma ekonomiska, sociala, kulturella, politiska och medborgerliga rättigheter som män och med rättigheter att bestämma över sin egen kropp, reproduktion och sexualitet. Könsmaktsordningen är en fundamental orättvisa globalt och ett av de största hindren för att åstadkomma en rättvis och hållbar utveckling i världen. För att nå fram till kvinnor krävs i många fall att man

---

¹⁵ Oden, Bertil, Biståndets nya spelregler, Forum Syd 2008, sid 23.

¹⁶ Parisdeklarationen antogs i mars 2005 av OECD-ländernas biståndskommitté samarbetsländer. Genom deklarationen åtar sig mottagarländerna ett större ansvar för sin egen utveckling genom ekonomiska och politiska reformer, och biståndsgivarna lovar att förändra attityder och metoder för att anpassa sitt bistånd bättre till varje enskilt samarbetsland.

arbetar parallellt med de politiska institutionerna, som exempelvis genom mikrokrediter. Ett effektivt bistånd som når hela samhället måste därför ha genusglasögon.

Sverige bör spela en aktiv roll inom det multilaterala biståndet och institutioner som FN, Världsbanken och IMF. Det multilaterala biståndet bör kanaliseras genom institutioner som både arbetar effektivt och styrs på ett demokratiskt sätt. Sverige bör aktivt försöka påverka internationella institutioner att bli mer demokratiska, i styrelsearbetet såväl som genom ökade eller minskade bidrag. Internationella Valutafonden har idag en internationell monopolställning när det gäller att bedöma biståndsländers ekonomiska politik. Detta är olyckligt dels för att IMF saknar demokratisk legitimitet i utvecklingsländerna och dels därför att IMF:s bedömningar inte alltid håller god kvalitet. Enligt en undersökning från IMF:s utvärderingsenhet från januari 2007¹⁷ har IMF:s hårda inflationskrav i Afrika söder om Sahara lett till att en stor del av biståndet inte använts till sociala satsningar. Sverige bör aktivt verka för att IMF upphör med att ställa krav som bromsar biståndet till fattiga länder och att andra institutioners bedömningar, exempelvis UNDP, ges större vikt när olika givare bedömer mottagarländernas politik.

Höjd kapacitet för bättre konflikthantering

Allt fler delar uppfattningen att de största hoten mot säkerheten i världen inte kan lösas med militära medel. Försvarsberedningens rapport "Säkerhet i samverkan" 2007 slår fast att miljöpåverkan och klimatförändringar utgör de största hoten mot den globala säkerheten. Konsekvensen av detta måste bli att en stor del av de resurser som tidigare lades på det militära försvaret bör omfördelas för att åstadkomma maximalt resultat. Försvarsmaktens huvuduppgift bör vara att kunna agera fredsfrämjande i samband med internationella FN-insatser. Men svenska insatser i konflikthärdar internationellt ska dessutom i första hand inriktas på åtgärder som förebygger väpnade konflikter. En del av detta "early warning system" skulle kunna vara inrättandet av en europeisk civil fredskår, en beredskapsstyrka av freds- och utvecklingsarbetare som kan skickas till områden där det finns tecken som visar att en konflikt kan komma att gå över till väpnade strider. Behovet av en sådan kapacitet är skriande. Sverige bör under det svenska ordförandeskapet 2009 ta initiativ till att EU, i enlighet med flera resolutioner i EU-parlamentet, inrättar en civil fredskår samt att se till att adekvata medel skjuts till.

---

¹⁷ Independent Evaluation Office of the IMF: The IMF and Aid to Sub-Saharan Africa, 2007.

Enligt den traditionella synen på säkerhet är det i första hand gränser mellan nationer som ska skyddas. Miljöpartiet menar att analysen istället bör utgå från människors skyddsbehov och möjlighet att utöva sina mänskliga rättigheter. Synen på säkerhet och vad som är ett hot definieras oftast av män. Säkerhetshot mot kvinnor uppmärksammas sällan i debatten. Genom att betrakta individer som en homogen grupp förmår man inte se de specifika säkerhetshot som olika grupper drabbas av. Ett tydligt exempel är att män utsätts för våld på offentliga platser, medan kvinnor oftast utsätts för våld i sitt eget hem. Den här typen av genusrelaterat våld som sker inom hemmet betraktas ofta som en familjeangelägenhet. Amnesty har exempelvis rapporterat att minst en tredjedel av alla kvinnor i världen utsätts för allvarligt våld under sin levnad. En halv miljon kvinnor dör varje år i samband med graviditet, förlossning eller osäkert utförda aborter¹⁸.

I oktober 2008 är det åtta år sedan FN:s säkerhetsråd antog resolution 1325. Resolutionen togs fram eftersom män och kvinnor drabbas olika i krig. Kvinnor utsätts för våld och hot just för att de är kvinnor, och de tillåts inte delta i beslutsprocesser. De får heller inte samma tillgång till mat, husrum, pengar, läkarvård, juridiska rättigheter eller till att delta i politiken som män. Med resolutionen lovar FN och medlemsländerna att vidta konkreta åtgärder för att bland annat öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser, stödja kvinnors fredsinitiativ i konfliktområden och integrera ett jämställdhetsperspektiv i freds- och säkerhetsfrämjande och humanitära insatser.

Sverige har som ett av få länder tagit fram en handlingsplan för att genomföra resolutionen och Försvarsmakten arbetar aktivt för att öka jämställdheten både i de egna missionerna, och genom att möta lokala kvinnor i de konfliktområden som de befinner sig i. Detta är bra. Den svenska handlingsplanen för 1325 gäller fram t.o.m. årsskiftet 2008/2009 och måste sedan förnyas, ett arbete som vi naturligtvis räknar alla berörda parter kommer att sätta igång så snart som möjligt. Tyvärr är det så att många av Sveriges samarbetspartners i internationella uppdrag inte har någon handlingsplan för 1325. Inte ens EU som organisation, eller majoriteten av dess medlemsländer har arbetat fram handlingsplaner. Det är givetvis inte bra. Därför borde Sverige under EU-ordförandeskapet 2009 lyfta upp frågan och göra 1325 till en svensk profilfråga och att implementera 1325 på alla nivåer.

---

18 Kvinna till Kvinna: <http://www.iktk.se/article/421>.

Förebygga väpnade konflikter kring naturresurser

Att utveckla hållbara konsumtionsmönster är inte bara viktigt, det är absolut nödvändigt, för allas vår framtid här på jorden. Resurser som vi i Sverige tar för givet, som frisk luft, rent dricksvatten, tillgång till energi och odlingsbar jord, är för många av jordens invånare en bristvara. Det är därför högst troligt att begränsad tillgång till naturtillgångar i framtiden kommer att leda till konflikter inom- och mellan stater.

Då industriländernas ekonomier är helt beroende av olja så är energi och tillhörande infrastruktur toppprioriterade säkerhetsintressen. Detta gör att de flesta stater också är villiga att tillgripa militärt våld för att skydda dem. Många av dagens konflikter och krig har sin orsak i oljan. Nigeria och Irak är tydliga exempel på oljekonflikter, ett än färskare är Georgien.

Över hela världen, från Mellanöstern, Afrika, Central- och Sydamerika och t.o.m. till Arktis, ser vi i dag en allt tilltagande kamp över våra resurser, främst mellan USA, Kina och Ryssland. Efter Sovjetunionens fall har de stora internationella oljebolagen investerat betydande summor i oljeprospektering och pipelines i ett antal före detta sovjetrepubliker i Kaukasus och Centralasien. Flera pipelines är också under konstruktion. I många fall uppgår dessa investeringar till ungefär hälften av dessa länders BNP¹⁹. För att slippa ur den ryska monopolsituationen har amerikanska och brittiska oljebolag byggt en oljepipeline, från Baku vid Kaspiska Havet till Ceyhan i Turkiet. När den georgiska konflikten blossade upp stoppades oljeleveranserna effektivt.

Folkmordet i Sudan har sitt ursprung i ett förändrat klimat, en konflikt som förvärras av att oljan effektivt håller en eventuell FN-intervention borta. I två decennier har den sudanesiska regimen fördrivit minoritetsgrupper. Internationella oljebolags närvaro och prospektering förvärrar konflikten. I landsdel efter landsdel fördrivs invånarna för att oljebolag från Kina, Malaysia och flera europeiska länder, även svenska Lundin Oil, ska kunna prospektera oljan. Sedan i slutet av 1980-talet uppskattas det att över två miljoner människor har fått sätta livet till.

Klimatförändringarna gör också att ismältningen i Arktis ökar och att allt större områden kring Arktis och Barents-området blir isfria och därmed tillgängliga för exploatering av olja och fossilgas som tidigare gömts under isen. Den ökade tillgängligheten i kombination med ett allt högre världsmarknadspris har på kort tid ökat Arktis

---

¹⁹ Michael T Klare, Resource Wars (Resurskrig).

geostrategiska betydelse. Det uppskattas att Arktis döljer ca 25 procent av jordens alla fyndigheter av olja och fossilgas, vilket är jämförbart med den olja som i dag finns under Saudiarabiens sand.

Förra året flyttade Ryssland fram positionerna när de med en undervattensfarkost placerade den ryska flaggan på havsbotten under Arktis. Detta har gjort att försvarsstrategerna plötsligt har fått mycket att göra och över en natt har nordens geostrategiska betydelse kraftigt ökat, vilket bland annat EU-kommissionen uppmärksammat med en rapport. I maj 2008 höll USA en stor militärövning i Alaska, kallad Northern Edge 2008, där 5000 soldater övade strid i arktisk miljö. I juni meddelade Ryssland att man inrättat en militär Arktis-styrka²⁰ för att värna sina intressen i området. Denna utveckling är självklart alarmerande och det nya säkerhetspolitiska läget är något som miljöpartiet följer noggrant. Vad gäller Arktis ömtåliga natur kräver Miljöpartiet att området skyddas från exploatering av sina olje- och gasfyndigheter med ett internationellt fördrag.

I Afrika pågår en allt intensivare rovdrift på naturtillgångar som resulterar i massiv miljöförstöring. I jakten på grundämnet Tantal, som bland annat behövs i kondensatorer i elektroniska apparater som mobiltelefoner, datorer, digitalkameror etcetera, har den allt större efterfrågan lett till en omfattande illegal utvinning i Demokratiska Republiken Kongo, vilket också utgör en drivkraft till militära konflikter då den illegala handeln är en viktig inkomstkälla för de olika väpnade grupperna i landet.

Tillgången till rent vatten är redan i dag en bristvara för många av jordens invånare och kommer med största sannolikhet att bli en allt troligare orsak till framtida konflikter och krig. Många av världens folkrikaste länder har vattenbrist i dag. Kina och Indien, där många människor i dag får sitt färskvatten från floder med sitt flöde från Himalaya, väntas få en kraftigt försämrad tillgång till rent vatten när snön på Himalayas bergstoppar smälter bort. När stora befolkningsskaror inte får tillräckligt med vatten och mat, då jordbruket inte får tillräckligt med bevattning, kan det resultera i svåra interna konflikter och konflikter mellan stater.

Det är bara några exempel på vad som redan pågår i dag. Om vi inte lyckas förebygga väpnade konflikter kring våra naturresurser så kommer med all säkerhet konflikterna och resurskrigen att öka. Med förståelse av konflikters uppkomst, utveckling och lösning kommer också ett ansvar. Att föra en sådan politik att vi kan undvika en värld där resurskrigen drabbar miljontals av våra medmänniskor. Kloka politiker måste föra

---

20 Bloomberg.com, Russian Army Trains for Arctic Combat to Defend Resource Claim, 24 juni 2008.

en sådan politik att vi kopplar oss ur det starka grepp som oljeindustrin har kopplat på det moderna industrisamhället. Vi har inte heller råd att låta länderna i syd upprepa våra misstag. Kraftiga investeringar måste till för att se till att den alternativa energisektorn (exempelvis sol- och vindkraft) ökar sin betydelse och att vi i västvärlden påbörjar en miljötekniköverföring till utvecklingsländerna så att de inte ökar sitt beroende av fossilbränslen.

Avveckla vapenexporten

Utvecklingsfrågor och säkerhetsfrågor är tätt sammanvävda. Enligt FN utgör de militära rustningarna ett av de främsta hoten mot genomförandet av utvecklingsmålen. Världen spenderar 8000 miljarder kronor på militär rustning varje år. Samtidigt dör 30 000 barn varje dag av sjukdomar som beror på brist på mat, vatten och hälsovård. Väpnade konflikter är i sig ett av de allvarligaste hindren för utveckling. Den övervägande delen av världens vapen säljs från rika länder, medan de flesta väpnade konflikterna pågår i fattiga länder. Krigsmateriel ska inte säljas till konfliktområden eller områden som riskerar att hamna i en konfliktsituation. Krigsmaterielexport till diktaturregimer eller till länder där människorättskränkningar är utbredda kan bidra till en ökad instabilitet med grova brott mot mänskliga rättigheter som följd. Det innebär också att regimer legitimeras.

Trots detta har Sveriges krigsmaterielexport mer än tredubblats under femårsperioden 2002-2006. Sverige var den nionde största vapenexportören i världen under perioden, enligt Sipri. Exporten under 2006 och 2007 var den största någonsin och uppgick sammantaget till 20 miljarder kronor. Trots begränsande riktlinjer exporterar Sverige krigsmateriel till länder som är indragna i väpnad konflikt, till exempel USA och Thailand. Sverige exporterar även krigsmateriel till diktaturer som Oman och Saudiarabien och till länder där det förekommer grova och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter som Indien och Malaysia. De två största mottagarna av krigsmateriel under 2006 var Sydafrika respektive Pakistan, två länder som brottas med enorma utvecklingsproblem. Pakistans har också stora interna konflikter samt har en väpnad konflikt med grannlandet Indien. Exporten till dessa länder uppgick ensam till 30 procent av den totala svenska vapenexporten. Översynen av reglerna för krigsmaterielexport har ännu inte resulterat i någon proposition till riksdagen.

Miljöpartiet tror på och står bakom FN:s målsättning om allmän och total militär avrustning. Viktiga delmål i det arbetet är nedrustningen av världens kärnvapen-

arsenaler, ett fortsatt arbete för förbud av kemiska och biologiska vapen och en internationell reglering av handeln med lätta vapen. Sverige bör på sikt avveckla vapenexporten. Som ett steg i rätt riktning bör vapenexport omedelbart upphöra till länder där de ekonomiska resurserna behövs för fattigdomsbekämpning.

Kärnkraftstekniken är nära kopplad till kärnvapen och användning av utbränt uran i andra vapen. Utbränt uran har krävt många offer bland civila och soldater i Irak och Afghanistan. Att globalt avveckla kärnkraften och stoppa uranprospektering bidrar därför till att minska förekomsten av sådana vapen. Över 50 uranprospekteringstillstånd i Sverige har beviljats av Bergsstaten. Det kommunala vetot mot uranbrytning genom kommunfullmäktigebeslut som finns idag är hotat genom den moderatledda regeringens vacklan och av EU. Om uran bryts i Sverige säljs det vidare även till utvecklingsländer och kan leda till att ytterligare länder skaffar kärnvapen. IAEA har hittills misslyckats att hindra kärnvapenproduktion.

Fri rörlighet – för människor!

Att röra sig fritt i världen borde stå varje människa fritt. Frivillig migration är i grunden något mycket positivt och berikande för både den som migrerar och för det mottagande landet. Att leva en tid i ett annat land vidgar perspektiv och ökar förståelsen för andra samhällssystem, människor och kulturer. Miljöpartiets vision är en värld där alla får röra sig fritt men ingen behöver fly.

Utvecklingen i världen i dag går tyvärr i motsatt riktning. Alltfler tvingas på flykt samtidigt som allt högre murar byggs längs de rika ländernas gränser. Det som är nytt är att det inte bara är krig, politisk förföljelse eller ekonomisk misär som får människor att lämna sina hem för att söka en bättre framtid i något annat land. Som framgått av tidigare stycken ökar fattigdomen i världen samtidigt som klimatpåverkan och konflikter om naturresurser i än högre utsträckning kommer att påverka både ekosystem och människor på ett påtagligt sätt. Förändringar i temperatur och nederbörd kan påverka vissa områdens försörjningsförmåga så att de i praktiken kan betraktas som helt obrukbara. Redan i dag har gränsen för var odling är möjlig trängts söderut i länderna söder om Sahara. För att förebygga framtida resurskrig, massförflyttningar och nya etniska konflikter är det därför mycket angeläget att ansträngningar görs för att minska klimatförändringarna och ge stöd till klimatanpassning.

Framtidens flyktingar

Miljöpartiet är inte längre ensamma i riksdagen om att uppmärksamma problemet. Med grund i FN:s klimatpanels andra delrapport 2007 kan alla förutse att vi i framtiden står inför en situation där människor p.g.a. klimatpåverkans konsekvenser för deras möjlighet att försörja sig i hemländerna tvingas på flykt. Redan i dag är detta ett faktum med t.ex. öknar som breder ut sig över tidigare jordbruksmark eller glaciärer som smälter och lämnar befolkningen utan färskvatten. En urbaniseringsprocess pågår redan i många fattiga länder och landsbygdsbefolkningen tvingas ge sig av till städerna. Många hamnar där i kåkstäder utanför stadskärnan med få möjligheter att försörja sig. Den som en gång ryckts upp med rötterna vandrar lättare vidare. De stora migrationsströmmarna vi ser i dag från Afrika till Europa är bara ett tecken på denna situation.

Andra exempel på orsaker till migration är ökad miljöförstöring och utsläpp i vattendrag till följd av att utvecklingsländer producerar allt mer av västvärldens produkter, vilket bidrar till att vattenkvaliteten blir sämre för stora befolkningssamfund i dessa länder. Andra exempel är att dålig miljölagstiftning och efterlevnad av de få lagar som finns gör att många städer och fabriker uppströms skickar ut avfallsvatten orenat ut i floder som är vattentäkten för miljonstäder nedströms. En ofta förbisedd orsak till migration är dåligt genomtänkta utvecklingsprojekt, som t.ex. dammbyggen med ett genomsnitt på 44 000 tvångsförflyttade per damm.

Under årtusenden har missväxtår, perioder med sträng kyla el. dyl. gett upphov till konflikter. Kampen om födan och/eller naturresurser har varit grunden för de flesta krig och konflikter. En aktuell konflikt vi ser i dag som är klimatrelaterad är Darfur, vilket beskrivs i förra kapitlet. Det kommer att bli fler.

Öknar breder ut sig, glaciärer smälter, häftiga stormar och orkaner, översvämningar, konflikter. Vi kommer alla att drabbas på ett eller annat sätt men de rika länderna har resurser för att skydda sig mot förändringarna medan de fattiga inte har det. Samtidigt är det de rika länderna som är upphovet till problemet och därför har ett extra stort ansvar att bistå utvecklingsländerna med ren teknik, anpassning till klimatförändringen och samtidigt ge förutsättningar för ett ökat välstånd. Om möjligheten finns väljer de allra flesta människor att bo i sina hemländer men i alla tider har möjligheten att flytta varit en reglerande ventil för både människor i konfliktområden som söker säkerhet och människor i fattiga länder som söker en ljusare framtid. Skillnaden dem emellan är att den som söker skydd undan en konflikt har möjlighet att söka asyl i ett annat land

medan den som flyr fattigdom, eller klimatpåverkan inte omfattas av något internationellt rättsligt skydd.

Den industrialiserade världen har därför ett särskilt moraliskt och ekonomiskt ansvar att välkomna klimatflyktingar i proportion till det egna landets bidrag till klimatpåverkan. Stöd för en sådan ordning kan hämtas i principen att förorenaren betalar.

Att migrera är inte ett brott. Det är en överlevnadsmekanism. Oavsett om det handlar om flykt för att få mat för dagen eller flykt från politisk förföljelse har individen samma värde och behov av skydd. Det behövs i dag en ny Genèvekonvention som är anpassad till dagens, inte gårdagens, flyktingströmmar.

Även när det gäller flyktingar bör Sverige börja på hemmaplan. Att som vi gör i dag utvisa människor till länder i krig, till förföljelse eller ren misär är inte värdigt ett rikt land som i alla sammanhang betonar och ställer krav på respekt för de mänskliga rättigheterna av de länder vi ger bistånd.

Andra migranter

Den som i dag vill flytta till ett land i EU från ett fattigare land hänvisas i praktiken till att söka asyl, vilket väldigt få beviljas. Att lida brist på mat eller möjlighet att försörja sig själv och familjen är inte skyddsgrundande, och att tvingas flytta p.g.a. ett dammbygge, ännu mindre. Miljöpartiet menar att fler lagliga vägar att ta sig till EU måste utvecklas och att murarna mot omvärlden ska rivas.

Världens befolkning är i dag ojämnt fördelad. Medelåldern i fattiga länder är låg medan den är hög i den rika delen av världen. Det leder till att fattiga länder har kraftiga överskott av arbetskraft. Samtidigt har världens rika länder brist på arbetskraft i flera sektorer, alltför tjänstetyngda ekonomier och alltför många gamla människor i förhållande till de arbetsföra. Fri rörlighet för människor skulle avsevärt förbättra situationen på bägge sidor om den alltmer reella mur som skiljer den rika världen från den fattiga även i dag.

Den nya svenska lagen om arbetskraftsinvandring, som omfattar både låg- och högutbildade, är ett litet steg på vägen mot ett öppnare Sverige. Det förslag EU lagt där högutbildad arbetskraft ska få en gräddfil in i EU är mindre långtgående. De fattiga länderna framför ofta farhågan att de kommer att drabbas av brain-drain och det är naturligtvis en oro att ta på största allvar. Att lösa rika länders problem får inte ske på de fattigas bekostnad. Samtidigt talas det nu allt mer om att brain drain övergår till brain gain eftersom migranter ofta återvänder till sina hemländer med högre utbildning och

nya idéer. I andra fall skickar man tillbaka stora summor pengar till sina kvarvarande familjer i hemländerna.

Det svenska ordförandeskapet i EU

Den svenska regeringen har valt att göra kampen mot klimatförändringarna till en av huvudprioriteringarna inför ordförandeskapet i EU andra halvåret 2009. Denna huvudprioritering stödjer miljöpartiet. Nära samman hör kampen mot den globala fattigdomen och uppfyllandet av Millenniemålen. Det handlar om att uppmärksamma sambandet mellan klimatförändringar och världsfattigdom men också att trycka på de andra länderna inom EU att stå upp för de löften som getts till världens fattiga om bistånd, rättvisare handelsregler och skuldavskrivningar. Överföring av ekonomiska resurser till länderna i syd är en viktig del av både bistånds- och klimatpolitiken.

Så sent som 2005 lovade G8-länderna och andra givarländer att öka det globala biståndet med 50 miljarder US-dollar fram till 2010, varav hälften till Afrika. I en rapport från FN:s generalsekreterare om Millenniemålen uppfyllande (The Millennium Development Goals Report 2008) visas att det sammanlagda globala biståndet istället har sjunkit sedan detta löftenas år och att det krävs rejäla satsningar för att kunna infria löfterna. Detta gäller i högsta grad även för EU-länderna (EU-15) vars bistånd föll med nästan 6 procent under 2007. Samtidigt har de fattigaste ländernas möjlighet att handla med EU inte alls ökat i den takt som krävs.

Stockholm den 6 oktober 2008

Maria Wetterstrand (mp)

Peter Eriksson (mp)

Max Andersson (mp)

Tina Ehn (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Esabelle Dingizian (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Lage Rahm (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Christopher Ödmann (mp)